

SZENT MARGIT

AJTATOS magyarok, jámbor hitű főpapok, állhatatos magyar királyok óhaja teljesült 1943 november hó 19-én, amidőn XII. Pius pápa az Árpád-ház sarját, IV. Béla és Laszkarisz Mária leányát a szentek közé iktatta. A szeretettel adakozó Szent Erzsébet napján kelt az a pápai bulla, amely a magyar szentek fáját újabb gallyal lombosította. A boldogként tisztelt Szent Margit ezzel testvérei, Kunigunda és Jolán mellől szent őseinek, István, Imre, László, Erzsébetnek örökébe lépett.

A boldogok szentté avatását a kánonjog 2136—2141. § ismerteti. Ezek értelmében a szenttéavatás csak abban az esetben kérhető, ha az Isten szolgálja előzőleg alakilag vagy ezzel egyenértékűleg, a boldogok közé soroltatott. Leghitelesebb adatokkal, authenticum documentummal kell bizonyítani az életszentséget. A bizonyítási eljárás szabályait is a kánonjog részletezi, mindennemű kérdésben egyedül a Szertartások Kongregációja illetékes. A kérelmező, a postulátor az ügyet a referens bíboros, cardinalis relator útján adja elő. Az ügy kivizsgálását a „promoter fidei“, más névvel „advocates diaboli“ irányítja. Régebbi pereknél szemtanuk hiányában, a köztiszteletnek és az egykorú hiteles iratoknak van bizonyító erejük. A szentre vonatkozó történeti adatokat külön bizottság vizsgálja felül.

Kétféle szenttéavatás van. Az alaki, midőn a megelőző peres eljárások alapján a pápa, bírói ítélettel mondja ki a szentek sorába való iktatást, és a régi idők szentté avatási módja, az „aequivollens canonisatio“, midőn a pápa a Szertartások Kongregációjának tanácsát meghallgatva, a szent tiszteletét az egész egyházra egyszerűen kötelezőnek rendeli el. Szent Margitnak ez utóbbi jutott osztályrészül, az a megoldási mód, amelyet 1937-ben az akkori államtitkár, jelenlegi XII. Pius pápa ajánlott József főhercegnek, mint egyedüli lehetséges, gyorsított menetű szenttéavatás! módot. A via ordinaria mellőzésével, „rendkívüli eljárással“ a régi egyházi gyakorlat kiváltságát alkalmazták, hisz őt, amint a január 16-iki püspök-kari körlevél mondja: „a magyar nemzet gyönyörű szép élete és csodái miatt szent halála napjától fogva mostanáig megszakítás nélkül szentnek nevezte és szentnek is tisztelte.“

Szenttéavatása ügyében a legelső postulátor Margit testvére, V. István, kinek közbenjárására X. Gergely pápa 1272-ben Csölyli Fülöp esztergomi érseket és még három magyar főpapot a kánoni eljárások megindításával bizza meg. Az egyházi törvénykönyv értelmében „esztergomi Filep érsek ugyancsak kérdezkedik, tudakozik“; a szükséges csodák is jelentkeztek, mert a legenda szerint Margit „fénylenék csodatételektől“. A vizsgálat azonban lassan haladt „szentséges életének bizonyoságvétele végtelen elmaradt az időben“. X. Gergely utóda, a domonkosrendi V. Ince alatt friss fordulatot vesz a szenttéavatási per. A féktelen IV. Lászlóból ekkor még nem robbant ki kún természetének teljes vadsága, még nem tört rá a szigeti monostorra, még érezte homlokán testvére főkötőjének gyógyító erejét. 1276-ban

Habsburg Rudolf-fal egyetértőleg a per sürgetését kérő követeket küldött Rómába. Az újrafelvételt két veronai káplánra, Ubertus Blancus és De la Correra bízták. Tarsolyukban a pápai bulla mellett kérdőpontokkal megtűzdelt levelet hoztak, amely minden „hévságos látást“ és hamis képzelődést hivatva volt a tanúvallomásokból kiküszöbölni. Az ország minden részéből tódultak eléjük a tanuk, ki gyalog, ki lóháton, egyesek oly messziről jöttek, mint „mennyi földet egy lovon való ember, ki igetne hat napon“, bejárhat. Nemes urak, ispánok, hercegnők, bánok, prépostok, ájtatossággal tettek tanúságot tisztelete mellett. Vallomásaikat Bertholdus de Bosant közjegyző foglalta írásba és a pápának küldte meg. Egy másolatot a szigeti apácáknak is hagytak, ezt a szent ereklyéinek felbontásakor a XVII. században lelték meg. Harminc éves csend után Róbert Károly, András atyával sürgeti V. Kelemen francia pápa előtt Avignonban a pert. Ennek támogatására írhatta Garin de Gil l'Évéque száraz adatokra támaszkodó legendáját. Úgy látszik, ebben a korban a fraticellik eretnek mozgalma gyanús színbe keverte Margitot, mert elülnek a vizsgálatok, elnémulnak a tanuk és csak Mátyás király éleszti fel újra a sírján pislákoló mécses. Megható levélben kéri II. Piust a per felvételére, úgy látszik, ez szülhette a király kedves tudósa, Petrus Ranzanusnak humanista dagályos szent Margit életrajzát. Mohács után a nagy dominikánus, Ferrarius hódolt csokjával a megmentett ereklyéknek. Ismét beszélnek a szentéavatásról, a XVII., XVIII. században is felbukkan érdekében egy-egy hang, megengedik miséjét, zsolozsmáját. Az előző századok állhatatos fohászainak az 1923-as Katolikus Nagygyűlés hivatalos szentéavatási kérelme adott új reményt, amelyet 1943 november 19-iki pápai bulla valósított meg.

Szent Margit bizalmasa, a királyi család barátja, az olaszul tudó, latinul szépen író dömés szerzetes, Marcellus, a második tanúvallomás (1276) előtt írta meg legendáját. Ez pedig csak német és magyar szöveg alapján volt ismeretes, nemrégiben azonban P. Böle Kornél, Szent Margit ügyének lelkes magyar pártfogója az egyik bolognai kódexben bukkant rá. A legenda szerzője, Lovas Elemér megállapítása szerint, csak gyóntatója Marcellus lehetett, mert a szent életét inkább látomásból, mint hallomásból mondja el: „visa magis quam audita“. Ezt kaphatta meg a Franciaországból hozzánk látogató Johannes Vercellensis és szótt bele közvetlen értesüléséből származó adatokat. Marcellus szövegét bizonyos változtatásokkal németre is lefordították (1456—1468). A magyar hercegnőknek lelki nyugalmat adó Töss-i kolostorban is feljegyezték életét, III. Endre lányának, Erzsébetnek szomorú története mellé. A francia szellemű Garinus latin legendájának párizsi és nápolyi változatában a szerző szabadjára engedi fantáziáját és misztikus irányzat tükrében mutatja be Margitot. Ez a halkán síkló, hosszú imákkal ékesített legenda lesz a XV. századi lelkiség kedvenc olvasmánya. A fentiekből sarjadt ki a Ráskai-Lea másolatában ránk maradt magyar legenda.

Szent Margit 1242-ben született Klissa várában, mások szerint Znióváralján, ahol a tatárok elől menekülő királyi család biztonságot talált. Szorongatottságukban fogadalmat tettek, ha a veszélytől megmenekülnek, születendő gyermeküket Istennek ajánlják fel. IV. Béla gyóntatója révén lelki kapcsolatban volt a domonkosokkal, könnyen adta tehát oda Veszprémbé, a döntések klastromába a négyéves Margitot. Még levegőben szállingott a felégett váraknak az újjáépítés munkájában megbolygatott pernyéje, még megremegtetette a félelem a hamar feledőket, az alapítóklevelet kiállító király szaván is érezni az elmúlt veszély örömeiben fakadt sóhajt. IV. Béla eleget téve fogadalmának, 1259-ben a Nyulak-szigetén monostort épít, hogy lánya „szüzi hangon dicsérje a Szüzet és az irgalmasság Anyjától irgalmasságot esdjen“.

A Margit-sziget a kiháló Árpád-háznak szinte kultikus menedékhelye lett. Itt békül ki IV. Béla és István, itt hallgatják együtt húsvétkor a feltámadt Krisztus „békesség nektek“ szavait. Ide jön a testvérharcban meghurcolt V. István és megkísérli az agyában megpattant vért

medrébe szorítani, ide hozzák 12 éves korában a szilaj Kún Lászlót, innen árad a remény és bizalom, ez a sziget lesz az ország hitének őre, az erkölcs vára, *refugium pusillorum*, de egyúttal a hit ellen fordulók szemében a szálla. Innen cibálja ki varkocsánál fogva 1287-ben Kun László szerbiai Katát. Ebben a klastromban élt és halt meg Margit önmegtadó élet után, 1270-ben szent Priszka napján.

Tisztelete nem váratott sokáig magára. Már életében a szentség illata vette körül, a magyarság széles sorokban zarándokolt a dunai réven át Boldogasszony szigetére. Nemes urak és Özvegyek, fejedelmek feleségei „nagy szeretettel szeretik vala és az országnak különb-különb részéből jönnek vala egyetemben ő hozzá, őtet látnia“. Magyarsága mindig különleges bizalommal töltötte el véreit; külföldi fogságban, a honvágy tetézte fájdalom óráiban, a nép jámbor fiai, a búcsújáróhelyek és zarándokutak népe „ne félj semmit“ szavakkal vigasztalták urukat. „Mert vagyon Magyarországban új szent, szent asszony, Béla királynak lánya, ki teszen nagy sok csodákat: csonkákat és sántákat meggyógyít, vakoknak szemet ad, és mind teljes Magyarország hozzája fut; én is ott voltam.“ Halála után már misét kér a nép, nem a minden szentre ráhúzható közösből, hanem a csak egyedül róla szólóról: de Sancta Virgine Margareta. Személye felidézi a magyar királyok élet-halálharcban nemzetével együttérző közösségét, „ó minémű öröme vala az időben István királynak, hogy iáttya vala az ő hűgának érdeme miatt különb-különb kórságbelieket meggyógyulni az Úristennek kegyessége miatt. Sőt nemcsak István király örül vala, de mind teljességgel Magyarországbeli urak örülnek vala szent Margit asszony érdemeinek“. A hozzá könyörgőkben még egyszer fellángolt a nemzeti szentek tiszteletének öntudata, amely „örülj boldog Magyarországnak“ (*Gaude felix Hungária*) sorokat zokogta szent István sírján, és kész volt Szent Erzsébet magyarságáért síkraszállni, amidőn a *Laetare Germania* himnuszt, örülj Magyarország pattogó ritmusával dübörögte túl. Kül-ellenségétől Margit éppúgy félti hazáját, mint Vásárhelyi András Cantilenája. Országa sorsáért mondott imája a magyarság aggodalmát a kereszténység egyetemes ügyévé nagyítja: „kérem az Istent a keresztények érdekében, hogy a tatárok ne jöjjenek“. Történelmünk nagy eseményei életének háttéréül szolgálnak. Legendáirók alázatosságát Ottokár és Anjou Károly visszautasításával domborítják ki, békeszeretét pedig atyja és bátyja közötti civódás megszüntetésével; remeg a tatárok közeledtének hallatára, de maga csak népét félti; ami őt illeti, szinte várja, hogy Krisztusért vértanuságot szenvedhessen. Vigasztalja anyját, csatába szállt apjának megjósolja a jövődőt, az osztrák herceg elleni csatából győzelmesen fog hazatérni a király: „reportans gloriosum tropheum de hoste“.

Betegek, nyomorultak, megaszottak, nyavalyások tőle várták segítségüket. Munkásemberek: a cláni pintér, a zsugorodott kis Pinka, a vak Neste, a dagadt arcú német ölse, a váci szabó, az ördöngös somogyvári Márton, a balgatag bíró felesége, az aranyfonó Méza; nemesek: a köszvényes kátai Petri, a német fogságban torony mélyén szenvedő Alexander úr, a szemfájós nyitrai ispán; asszonyok: a szerelemben megőrült Erzsébet, berekedt hangú kantrixok, a megyeri asszony, kit ura ölében vitt Margit sírjához; pogányok: a vaksi lovával szomorúan ügető kún, ki megígéri, hogy keresztény hitre tér, ha a lova visszanyeri félszemét.

*

Szent Margit lelkivezetését gyóntatója, Marcellus, „prelatus et confessor suus“ vette kezébe, francia műveltsége tárházából friss gondolatok és eszmék világa mellett az új devoció felé fordította lelki lánya

tekintetét. Szent Ágoston elvei szerint építi fel tanítását: Dei amor, Dei timor, Isten szerelme, Isten félelme, két mágnes, amely a zárdái bolyongásban a kegyelem útját irányította. Ha nem volt is oly nagy mestere a misztikának, mint az utolsó árpádházi király lányának lelkivezetője, Seuso Henrik, mégis meg tudta játszani mindazokat a húrokat, amelyek Margit leikéből a mennyei édesség mosolyát csalták ki.

Szent Margit lelkiségét a XIII. században szervezkedő liturgia szenteket nevelő stallumából kell néznünk. A dominikánus rend a szabályozott kanonokok életideájával rokonszenvezett, ahol a zsoltárt dicséret, vecsernyék, veternyék, az életszentségre vezető út lépcsőit alkották. A kórusima gyakorlása Szent Margit vallásos gyakorlatának tengelye: „Áll vala karban siralmakkal, nagy imádságokban“,... „némikoron imádkozik a szent Kereszt oltára előtt a karban, némikoron az ő titkos imádkozóhelyén a karban“, önmegtagadási gyakorlatai liturgikus színezetűek: a zsolozsma-mondás közben hol állnak, hol ülnek a szerzetesek, ő ezt a szokást, még magánátjatosságába is bevitte: „Krisztusnak kínját hallgatja vala nagy ájtatossággal és siralommal lábon állva.“ Legendájában sűrűn előforduló veternye, vecsernye, complete, zsolozsma, kar, stb. oly fogalmak, amelyek a liturgikus könyvek lelkiségtörténeti vizsgálatát kívánják meg. S ezúttal hadd említsük meg, hogy Mályusz Elemér szent Margitról szóló újszerű cikkében mintha saját módszerének mondana ellent, amidőn a középkorból ránk maradt szép számú premontrei liturgikus könyv jelentőségét lekicsinyli. Pedig kéziratárainkban rendelkezésre álló imák, himnuszok segítségével, szövegkifejtés alapján jobban megközelíthető az a miszticizmus, amely a sokszor egymásután ismételt imák vésőjén keresztül marta be magát szent Margit leikébe.

Dominikánus lelkiség a liturgikus imából kél szárnyra. Szent Margithoz a Szent Ágostoni ideál áll legközelebb, a premontrei kanonokokhoz lelki kapcsolatot fűzi; halála után a Nyulak-szigeti őslakók, a „prepostok szerzetbeli szórorok“ sietve tesznek tanúságot jámborsága mellett, önsanyargató szigorát, önmegtagadását a dominikánus kegyelemtan irányítja. Gyóntatója sokat beszélhetett a kegyelem átalakító erejéről, hisz a „gratia“ a túlságos magabizást volt hivatva kiölni. Ehhez volt szükség a szünet nélkül való imára. Ájtatossága az apostolkodásban élt tovább, így az Isten megismerése nem elvont lépcsőkön, hanem a jámborság gyakorlati művelése által jutott előbbre, miközben bőkezűen osztogatta, amit átélt a „contemplata aliis tradere“ elv szerint: „mind megépültenek vala az ő nagy tisztos erkölcsében“.

A neki nyújtott tanítás, az Isten édes megismerésére törekvő tökéletesség lényege, a legősibb latin legendából világlik elő. Nincs benne semmi a XIV. századi spekulatív miszticizmusból, Humbert de Romans, Hugues de St. Cher, Thomas de Contimpré tanainak visszhangja alkották szent Margit lelki vezetésének alapelveit. Imái nem megfogalmazott szövegek, hanem érzések szárnyalása a végtelen felé. Nem is tudta ezeket másnak elmondani, hiába kérdezte őt Ipoly gróf lánya, Judith asszony: „mit imádkozol“, csak elmosolyodott és tovább ment. A középkori misztika eseményét valósította meg, egyesüljünk már a földi életben Krisztussal. Ájtatosságait térdhajlással, veniával, leborulással fokozza, hű tanítványa szent Domonkosnak, ki az imát kísérő külső cselekedeteknek nagy fontosságot tulajdonított, akár csak Ulrich de Strasburg, ki szerint a „cselekvő ima“ megéri a lelket és növeli a bizalmat.

Lelkiatyjának álmában aranybetűkkel írt könyv jelent meg, amely a domonkos tökéletesség lényegét zárta magába: „Istent szeretni, önmagát megutálni, senkit meg nem utálni, senkit meg nem ítélni.“ Meglepő hasonlóságot mutat ez a mondás Laurent d'Orléansnak, szent Lajos fia részére írt Somme le Roy könyvének első sorával: Minden bűn az önszeretetből születik és minden erény az önfeláldozásból sarjad. A királyi gyóntatóknak a középkorban megvoltak a maguk kézikönyvei, amelyek a szükséges utasításokat megadták. A francia

devoció befolyása csak erősödött Johannes Vercellensis párizsi lektor, olasz generális magyarországi látogatása alkalmával, kinek Szűz Máriáról szóló kéziratban ma is meglevő beszédeiből egyet-kettőt esetleg nálunk is elmondott, így Marcellus révén Margit lelkét is megérintette az új Mária-kultusz szelleme. Ne felejtjük el, magyar domonkosaink jól ismerték a külföldi apácák életét és nyugatias devocióját. A stigmatizált Stommeln-i Krisztinát, szent Margit életében Párizsba menet Magyarországi Salamon is meglátogatta, elbeszélgetett vele, sőt furfangos módon a mindenki elől féltve rejtett stigmákat is sikerült megnéznie.

Szent Margitnak Istennel való egyesülési élménye oly fokot öltött, hogy a lelkében lejátszódó eseményt már nem is tudta elmondani. Imáiban való elmélyülése extázisig fokozódott, se lát se hall, derűs mosollyal csak azt fájlalja, hogy kevés ideig volt ebben az állapotban: „Gerjedez vala e nemes szent szűz szerelemnek tüzével és meggyulladozván imádkozik vala szüntelen.“ Imádsága keserű nyögéssé, csuklássá, siralmas szózatokká válik, amely néha önkívületi állapot fokát éri el, „quasi extra se rapta“, teljes erővel átéli az üdvtörténet skáláját. Egyesülését misztikus jelek kísérik, kitalálja a titokban fogant gondolatokat; Budafelhévi Donát úr lánya szívében fészket vert ipdulatokat szemére olvassa; ajkai Péter úr lányának, a szegény szívbajos Alinkának is „megmondá valamit gondolt vala e szóról“, a titkon szép ruhákon ábrázoló Petronilla sorornak hiú gondolatait szétosztatja. Édességes érzés ömlik el ajkán, teste fénylik, mint mennyben megdicsőültéké, mikor megkorbácsolta magát, ragyogott a szoba körülötte. Halála után is olyan ragyogó volt arca, hogy ezt Fülöp érsek a foltámadás zálogának, „principium resurrectionis“ vette. Halálát a csodákon kívül az üdvözült lelkek mennybemenetelét hirdető jelenségek kísérik: Péter győri lektor álmában „meghalt a bárány“ szózatot hallja; nemcsak teste fénylik, de sírja is csodálatos illattal illatozik.

Misztikus életének hagyománya az idők folyamán valóságos tekintélyé növekedett. A középkor könyvárusai előszeretettel rejtették az egyszerűbb írók műveit nagy egyházatyák, tudós mesterek neve alá, a szerzői önérzet szívesen bujt meg az ismert nevek árnyékában, különösen akkor, ha állításaik valóságáért az inkvizíció igazságot kutató bírói előtti kellett helytállni. Ez az oportunizmus sugalta szerénység volt az apokrif iratok szülőanyja és terjesztője. Szent Margitnak a XV. században is elevenen élő tekintélyét használják fel arra, hogy a délfrancia fraticelli eretnekek tévtanától kikezdett Specchio déllé anime semplici „Az együgyű lelkek tüköré“ olasz fordítását szemrebbenés nélkül szent Margit gyanút eloszlató személyéhez fűzzék, rejtett következtetésükkel: a tökéletes ember minden erkölcsi szabálytól mentes. Dél-Franciaország, Toszkána és Nápoly volt kedvenc búvóhelyük, de szenvedélyük lángja a XIV. század elején Magyarországra is átcsapott. XXII. János pápa 1326-ban a magyar domonkosokat szólítja fel, hogy nézzenek utána a fraticellik mozgalmanak és annak legerélyesebb eszközökkel vessenek véget. A dominikánus inkvizíció árgus szeme magyarozza meg, miért éppen szent Margittal takaróztak a fraticellik. Nekik név kellett, álcázás, megbízható „dominikánus“ személy, kinek neve alatt eretnek tanaiknak híveket tudtak verbuválni. A Specchio maga is a fraticellik franciaországi mozgalma mutat. Az olasz fordító csak átvette a francia Miroir des âmes simples fogásait, tekintélyt kereső módszereit. A latin fordítás szerzőségét pl. Rysbroeck-re fogták, pedig akárcsak szent Margitnak, a Speculum animae simplicishez neki se volt semmi köze. Mindez azonban fényesen bizonyítja szent Margit népszerűségét, misztikus hitéletét és minden inkvizítori szimatot elfordító tekintélyét.

Szent Margit erénye és állhatatossága érdemét növeli, hogy földi szépségét legyőzve, előkelő külseje tudatában semmisült meg Isten előtt. A magyar legenda apácás szűkszavúsággal, a megbillenő fátyol mögött csak annyit vesz észre, hogy „igen szép szűz testtel“, ki királyokat ígéz meg, „annyira ragadtaték el a cseh király szent Margit asszonynak szépségében“. A latin legendák nem annyira tartózkodók, mintaszemérmes kéz írta magyar életrajz. A latin próza megengedte csinos fordulatokkal szórják tele életrajzát: piros rózsa színe borította arcát, szépségével minden emberi tekintetnek bájos és kedves látványt nyújtott annyira, hogy fényességes szépségét mindenki csodálta.

Nénjének, Szent Erzsébetnek irgalmasságából is sokat örökölt, kedves Önfeláldozással a betegségben „nyögdecselő sororoknak bort hevít vala, némelyiknek ruhát *melegít vala*“. A szegénység gyakorlását tekintette az Istenhez való közeledés eszközének. Mindenben a Szegénység szeretője: kápája és ruhája ő és szakadozott, foltoktól borított, palástja hitvány, véluma elavult, saruja elnyűtt. Szegényes külseje, szép arca, misztikus érzésektől fűtött teste mögött azonban ott van az ember, a magyar leányzó, ki aggódik „félti vala az ő egy méhben feküdt atyafiának István királynak halálát, kinek halálára igyekeznek vala és igen keményen üldözik vala“. Nem volt benne ciliciumos ridegség, nem egyszer „szemérmesen elmosolyodik vala“. Fájdalmában a gótikus lélek idegizgalmai nem öltének jajveszékeltő sopánkodást, hanem Krisztus szenvedésének minél tökéletesebb átélésére törekszik. A kereszt életének középpontja, jámborságát új erővel megtöltő változhatatlan változatosság. A szenvedés ereklyéinek valóságos Sainte Chapelle-jévé magasztosítja klostromát: a nagypénteki keresztimádás szertartását mindennapos gyakorlattá avatja. Szent Kereszt oltára előtt imádkozik legszívesebben, utolsó óhaja, hogy itt is temessék el. Szent Margit korában felkent királyok mentek mezítláb Krisztus koronájának egy-egy tövisé elé, keresztiszteletével ő is a nyugati nagy Passio-gondolat magyar képviselőjévé lett.

Az ezer négyzetöl kiterjedésű zárdaterületen fekvő monostor ma romokban hever. A francia miszticizmusnak hajlékot adó templom, amelynek toronyparkányán a Notre Dame székesegyházéhoz hasonló bimbós levélsor díszítés bukkan elő, ma mindenki szabad útja. Pedig heroikus tettek fűződnek a „mielő ház“ és „klostrom közép“ emlékéhez. Gaz futotta be a „kerülő“ nyomát, a csodák kútja, királyok ambitusa olcsó romantika prédája lett. Ki gondol ma a kis kertre avagy „mezőcskére“ a klostrom közepében, ahol a nyár hevében az égiekkel társalgó sororok ápolták virágjaikat. Milyen kedves lenne, ha a középkori kert, a hortus deliciarum annyi szép metaforát szült eredetijét a Margit-sziget virágkultuszában történelmi hűséggel rekonstruálnák. De ehhez először kegyelettel be kellene keríteni a romokat.

Szent Margitban a magyarság csodálta az önfeláldozó szentet, szerette a királylányt, tisztelte a sancti reges, progenitores nostri, szent király elődök sarját. Lelkendezve örült a magyar királyasszony dicsőségére szerzett énekeknek és legendáknak, amelyekre ma már nemcsak a szűk haza, hanem a világegyház hódolata zengi rá az áment.

GÁBRIEL ASZTRIK